

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

PLAN ORGANIZOWANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W GMINIE SOLEC KUJAWSKI

SOLEC KUJAWSKI
31.05.2024

Spis treści

Wykaz skrótów użytych w pracy.....	3
Wstęp	4
Rozdział 1 Gmina Solec Kujawski	6
1.1. Charakterystyka.....	6
1.2. Zasoby instytucjonalne gminy Solec Kujawski.....	8
1.3. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy, wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych	11
1.4. Przedsiębiorcy w gminie Solec Kujawski	13
Rozdział 2 Organizowanie społeczności lokalnej	15
2.1. Terminologia.....	15
2.2. Korzyści z OSL	16
Rozdział 3 Organizator społeczności lokalnej: role, zadania, kompetencje	19
3.1. Wymogi ustawowe	19
3.2. Środowiskowe role zawodowe organizatora społeczności lokalnej	20
Rozdział 4 Kluczowe elementy planowania działań w obszarze organizowania społeczności lokalnej- ramy wprowadzania OSL	24
4.1. Strategie aktywizacji	24
4.2. Narzędzia osiowe i wspierające.....	24
4.3. Komponenty OSL.....	26
4.4. Etapy procesu OSL.....	27
4.5. Ewaluacja OSL.....	30
4.6. Elementy, na których osadzona jest praca w społecznościach lokalnych	31
Rozdział 5 Wyzwania pracy środowiskowej/czynniki ryzyka	34
Rozdział 6 Ramowy harmonogram organizowania społeczności lokalnej w gminie Solec Kujawski	36
Zakończenie	40
Bibliografia.....	42
Spis rysunków	43
Spis tabel	43

Wykaz skrótów użytych w pracy

CUS	- Centrum Usług Społecznych.
FEKP	- Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza.
KGW	- Koło Gospodyń Wiejskich.
NGO	- non governmental organisation.
OSL	- organizowanie społeczności lokalnej.
PES	- podmioty ekonomii społecznej.
SCK	- Sockie Centrum Kultury.
UTW	- Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Wstęp

Na mocy uchwały Nr LXXX/549/24 Rady Miejskiej w Solcu Kujawskim z dnia 30 stycznia 2024r. w celu zaspokojenia potrzeb gminy Solec Kujawski w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług z dniem 1 kwietnia 2024r. Miejsko- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Solcu Kujawskim przekształcony został w Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim. Projekt nr FEKP.08.24-IZ.00-0013/23 pn.: „Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim” współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus realizowanego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027, którego wartość wynosi 4.033.787,25zł. a dofinansowanie ze środków Funduszy Europejskich w ramach programu FEKP 2021-2027 wynosi 3.428.719,16zł. będzie realizowany od 01.04.2024r. do 31.03.2027r.

Przed Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim stoi ogromne wyzwanie, jakim jest praktyczne wprowadzenie w życie założeń ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019. 1818). Celem projektu jest zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych dla mieszkańców gminy Solec Kujawski.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 w/w ustawy przy wykonywaniu zadań centrum:

- 1) oferuje określone usługi społeczne wszystkim osobom uprawnionym (**zasada powszechności**);
- 2) ma na względzie dobro osób korzystających z usług społecznych, w szczególności potrzebę respektowania poczucia ich podmiotowości i bezpieczeństwa (**zasada podmiotowości**);
- 3) zachowuje standardy jakości usług społecznych (**zasada jakości**);
- 4) zmierza do zapewnienia usług społecznych jak najpełniej odpowiadających na potrzeby wspólnoty samorządowej, z uwzględnieniem różnych faz życia oraz sytuacji rodzin (**zasada kompleksowości**);
- 5) współpracuje z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi (**zasada współpracy**);

- 6) mając na względzie potrzeby wspólnoty samorządowej, podejmuje działania zmierzające do rozszerzenia oferty usług społecznych, przy wykorzystaniu potencjału podmiotów realizujących usługi społeczne na obszarze działania centrum (**zasada pomocniczości**);
- 7) dąży do wzmocnienia więzi społecznych oraz integracji i rozwoju wspólnoty samorządowej (**zasada wzmacniania więzi społecznych**).

Zgodnie z ust. 2 współpraca, o której mowa w ust. 1 pkt 5, odbywa się z uwzględnieniem suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.¹

Plan Organizowania Społeczności Lokalnej to kompleksowy dokument opisujący cele, strategię i działania mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców. Służy jako narzędzie do skoordynowania działań różnych podmiotów, władz lokalnych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz mieszkańców, w celu budowy lepszej przyszłości dla społeczności lokalnej.

Powyższy dokument zostanie zaktualizowany po uzyskaniu wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających. Każdorazowo będzie on podlegał dalszym aktualizacjom w przypadku istotnych zmian tych wniosków.

¹ Ustawa z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019.1818).

Rozdział 1

Gmina Solec Kujawski

1.1. Charakterystyka

„Gmina Solec Kujawski położona jest w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie bydgoskim. Od północy graniczy z gminą Zławieś Wielka, od południa z gminą Rojewo i gminą Nowa Wieś Wielka, od wschodu z gminą Wielka Nieszawka, a od zachodu z miastem Bydgoszcz. Jest gminą miejsko-wiejską, w skład której wchodzi miasto Solec Kujawski, będące siedzibą gminy, miejscowości: Chrośna, Kabat, Makowiska, Otorowo, Przyłubie, Rudy, Wypaleniska, oraz leśnictwa: Chojnaty, Gajtowo, Jarzębiec, Lesisko, Osiek, Ustronie, Zawiszyn. Miasto pod względem administracyjnym dzieli się na osiedla: Leśne, Robotnicze, Staromiejskie, Toruńskie. Obszar wiejski gminy tworzą sołectwa: Chrośna, Kujawska, Otorowo-Makowiska i Przyłubie oraz osiedle Rudy.

Gmina Solec Kujawski zajmuje powierzchnię 175 km², którą w 2022r. zamieszkiwało ponad 16,4 tys. osób. Należy do Bydgoskiego Obszaru Funkcjonalnego, który tworzy 19 samorządów (powiatów i gmin). W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy dominują lasy stanowiące 74% jej powierzchni oraz użytki rolne obejmujące 14,5% ogólnej powierzchni. Pod względem geograficznym położona jest w mezoregionie Kotliny Toruńskiej. Znajduje się w korzystnej lokalizacji komunikacyjnej – przecina ją droga krajowa nr 10 łącząca Warszawę i Szczecin. Docelowo droga ta ma zostać przekształcona w drogę ekspresową S10, co skróci czas przejazdu pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Ponadto, w odległości około 25 km od granic gminy znajduje się wjazd na autostradę A1. Gmina leży pomiędzy dwoma dużymi miastami – Toruniem i Bydgoszczą, które stanowią centrum administracyjne, gospodarcze, kulturalno-edukacyjne dla całego regionu”.²

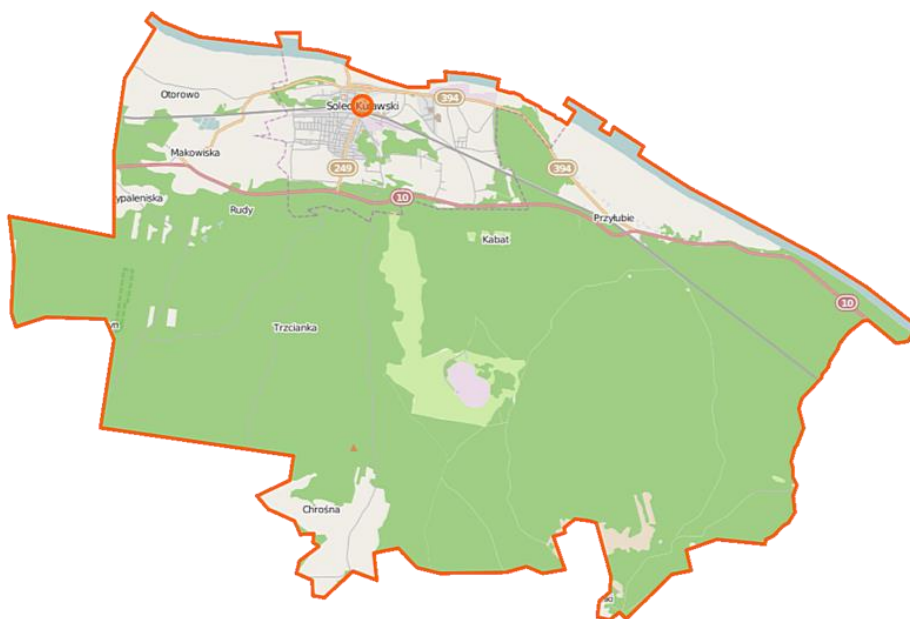
² Strategia Rozwoju Gminy Solec Kujawski na lata 2022-2030+, Solec Kujawski, 2024.

Rysunek 1. Mapa Polski z zaznaczonym na czerwono położeniem Solca Kujawskiego

Źródło: <https://soleckujawski.pl/page/polozenie>

Rysunek 2. Szczegółowy podział administracyjny gminy Solec Kujawski

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Solec_Kujawski_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Solec_Kujawski_(gmina))

Demografia

„W latach 2013-2022 liczba mieszkańców gminy Solec Kujawski uległa zmniejszeniu o 1,8%. W 2022 r. gminę zamieszkiwało 16 450 osób, z czego 93,3% zamieszkiwało obszar miejski. Biorąc pod uwagę prognozę demograficzną GUS do 2030 r., liczba mieszkańców gminy zmaleje o kolejne 4,4% względem 2022 r. do poziomu 15 730 osób”.³

³ Tamże, s. 69.

1.2. Zasoby instytucjonalne gminy Solec Kujawski

Prócz Urzędu Miejskiego w Solcu Kujawskim będącego jednostką samorządu terytorialnego, działającego w obszarze polityki społecznej należy również wymienić pozostałe jednostki organizacyjne gminy jak i instytucje niepubliczne działające w różnych obszarach.

Edukacja i kultura

W gminie działają cztery przedszkola:

- Przedszkole Publiczne Dinuś,
- Przedszkole Publiczne nr 1. Promyczek,
- Przedszkole Niepubliczne „Reksio”,
- Ochronka Zgromadzenia Sióstr Służebniczek BDNP Niepubliczne Przedszkole.

Na terenie gminy funkcjonuje jeden Niepubliczny Żłobek „Kubusiowy Zakątek”.

Zadania z zakresu edukacji podstawowej realizują dwie szkoły publiczne: Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki oraz Szkoła Podstawowa nr 4 im. Marii Skłodowskiej-Curie, które zlokalizowane są w Solcu Kujawskim [...]

Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Solcu Kujawskim oferuje kształcenie na poziomie ponadpodstawowym. Zespół składa się z trzech szkół:

- Liceum Ogólnokształcącego – o profilu wojskowym, biologicznym i humanistycznym,
- Technikum – umożliwiającego naukę w zawodzie technik mechatronik,
- Branżowej Szkoły I Stopnia – oferującej naukę w klasie wielozadaniowej[...]

W gminie działa ponadto Szkoła Muzyczna I stopnia im. Fryderyka Chopina umożliwiająca podjęcie nauki w cyklu czteroletnim bądź sześcioletnim. Szkoła kształci w kilku specjalnościach: gry na fortepianie, skrzypcach, kontrabasie, wiolonczeli, akordeonie, gitarze, perkusji, klawirze, saksofonie, flecie poprzecznym.

Na terenie gminy brak szkół wyższych, jednakże mieszkańcy zainteresowani podjęciem dalszej nauki mają do wyboru oferty bydgoskich i toruńskich uczelni. Warto zaznaczyć, że bliskość tych dwóch miast umożliwia studiowanie bez konieczności przeprowadzki.

Upowszechnianiem kultury na terenie gminy zajmuje się głównie Soleckie Centrum Kultury, które jest organizatorem i współorganizatorem różnych wydarzeń. SCK oferuje zajęcia muzyczne, plastyczne teatralne dla różnych grup wiekowych – dzieci, młodzieży, dorosłych, a także seniorów. Przy SCK działa ponadto Kino Kultura.

Na terenie gminy działają cztery świetlice wiejskie, będące miejscem spotkań dla mieszkańców. W świetlicach działają Koła Gospodyń Wiejskich: Chrośna, Kujawska, Otorowo-Makowska, Przyłubie, zrzeszające po kilkadziesiąt członkiń. KGW pełnią ważną rolę w gminie, zajmując się pielęgnowaniem dawnych tradycji i aktywizacją społeczną mieszkańców.⁴

Drugim istotnym podmiotem działającym w zakresie kultury jest Biblioteka Publiczna w Solcu Kujawskim, mieszcząca się w budynku Centrum Aktywności i Edukacji. W bibliotece organizowane są zajęcia Uniwersytetu Trzeciego Wieku, który zrzesza blisko 150 słuchaczy. UTW oferuje wykłady tematyczne, lektoraty z języków obcych, zajęcia z obsługi komputera, zajęcia gimnastyczne i taneczne. Ponadto słuchacze mają możliwość uczestnictwa w różnego rodzaju wycieczkach krajowych i zagranicznych. W ostatnich latach wzrasta zainteresowanie tą formą spędzania czasu wśród seniorów.

Na terenie gminy znajduje się Muzeum Solca im. księcia Przemysła, będące muzeum regionalnym, w którym gromadzone są eksponaty związane z historią Solca Kujawskiego i najbliższej okolicy. Do zadań muzeum należy gromadzenie i udostępnianie dla zwiedzających przedmiotów materialnych oraz upowszechnianie wiedzy historycznej. Organizowane są wystawy stałe i czasowe. Ponadto w gminie działa Muzeum Ziemi im. Karola Sabatha (JuraPark Solec), posiadające jedną z największych kolekcji skamieniałości w Polsce. W muzeum znajduje się także Jurajski Ogród Botaniczny, ścieżka dydaktyczna JuraPark, park rozrywki, park miniatur. W Muzeum Ziemi organizowane są rekonstrukcje historyczne. Pomniejszymi muzeami prowadzącymi działalność na terenie gminy jest Muzeum Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Mini Muzeum PRL [...].

Upowszechnianiem kultury fizycznej i promocją sportu zajmuje się Ośrodek Sportu i Rekreacji w Solcu Kujawskim. Ośrodek zarządza kompleksem sportowym, który obejmuje:

- halę sportowo-widowiskową – oddaną do użytku w 2000 r., uznawaną za jedną z najbardziej funkcjonalnych obiektów sportowych w województwie. Na terenie hali

⁴ Tamże, s. 71-72.

organizowane są imprezy sportowe o randze wojewódzkiej, ogólnopolskiej, a także międzynarodowej[...],

- stadion sportowy wraz z boiskiem treningowym – usytuowany na terenie Parku Miejskiego[...],
- Park Wodny – kryta pływalnia, w skład której wchodzi basen sportowy (głębokość wody 1,2-1,8 m), niecka rekreacyjno-szkoleniowa (głębokość 0,8-1,2 m), brodzik dla najmłodszych dzieci, zjeżdżalnie, wanny z hydromasażem, sauny na podczerwień, komnata solna. Jest to jeden z najnowocześniejszych obiektów basenowych w regionie.⁵

Pomoc społeczna

Główną instytucją funkcjonującą w obszarze pomocy społecznej na terenie gminy jest Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim.

W gminie znajdują się cztery ośrodki wsparcia dziennego:

- *Środowiskowy Dom Samopomocy* – placówka przeznaczona dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Celem placówki jest rozwijanie umiejętności podopiecznych, które są niezbędne do samodzielnego życia,
- *Warsztat Terapii Zajęciowej* przy Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim, którego głównym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami,
- *Świetlica Środowiskowa* – która zapewnia opiekę i pomoc dzieciom i młodzieży zagrożonym wykluczeniem społecznym, wspiera rodziny i opiekunów dzieci,
- *Klub Samopomocy „Stokrotka”* – mający na celu integrację osób starszych oraz z niepełnosprawnościami.

Przy Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim działa:

- *Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*
- oraz *Zespół Interdyscyplinarny*.

⁵ Tamże, s. 73-74.

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy funkcjonują dwa podmioty świadczące usługi z zakresu ochrony zdrowia: NZOZ Przychodnia Rodzinna w Solcu Kujawskim oraz SOLMED Sp. z o.o.

Bezpieczeństwo

Na terenie gminy znajduje się Komisariat Policji w Solcu Kujawskim oraz jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej.

Należy wspomnieć również o spółkach prawa handlowego, w których gmina posiada większość udziałów. Oprócz SOLMED Sp. z o.o. zaliczają się do nich:

- Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. (100% udziałów)
- oraz Telewizja Solec Sp. z o.o. (51% udziałów).

Na terenie gminy Solec Kujawski funkcjonują 4 parafie rzymskokatolickie:

- Parafia pw. „Błogosławionego Michała Kozala”,
- Parafia pw. „Najświętszego Serca Pana Jezusa”,
- Parafia pw. „Nawrócenia Świętego Pawła”,
- Parafia pw. „Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika”.

1.3. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy, wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych

Miernikiem aktywności społecznej jest niewątpliwie liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych. W gminie działają aktywnie następujące NGO'sy:

1. Stowarzyszenie Rozwoju Solca Kujawskiego,
2. Chorągiew Kujawsko- Pomorska Związku Harcerstwa Polskiego Hufiec Solec Kujawski,
3. Klub Karate Kyokushin,

4. Klub Jeździecki Classic,
5. Koło Miejskie 125 przy Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego w Bydgoszczy,
6. Klub Seniora „Niezapominajka” przy Ogólnopolskim Stowarzyszeniu Seniora,
7. Klub Seniora „Szarotka” przy Ogólnopolskim Stowarzyszeniu Seniora,
8. Klub Sportowy „UNIA” Solec Kujawski,
9. Klub Turystów Pieszych „Horyzont” Oddziału Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego przy Klubie Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych,
10. Koło Oddziału Okręgowego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Solcu Kujawskim,
11. Miejski Ludowy Klub Sportowy,
12. Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „START”,
13. Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy TIE BREAK Solec Kujawski,
14. Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Wisłka”,
15. Oddział Miejski Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego Torpedo,
16. Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych,
17. Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „DELFIN”,
18. Stowarzyszenie „Rezerwat Kultury i Serdeczności”,
19. Stowarzyszenie Wspierania Rodzin,
20. Towarzystwo Miłośników Solca Kujawski,
21. Drużyna 100 Solec Kujawski przy Rejonowym Wodnym Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym w Bydgoszczy,
22. Uczniowski Klub Sportowy „TOP” Solec Kujawski,
23. Grupa Ratownictwa Specjalistycznego Organizacja Proobronna BIZON Solec Kujawski im. Gen. Augusta Emila Fieldorfa,
24. Uczniowski Klub Sportowy „JEDYNKA” Solec Kujawski,
25. Stowarzyszenie im. SUE RYDER,
26. Stowarzyszenie „Edukacja Muzyczna Drogą Sukcesu”,
27. Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Solcu Kujawskim,
28. Fundacja JEKO – „JAK JEŻ Z KOTEM”,
29. Stowarzyszenie Miłośników Tańca,
30. „AS” Aktywny Senior Solec Kujawski,
31. Kitku w Mieście- wolontariusze z Solca.

Niezwykle ważne jest wykorzystanie potencjału podmiotów trzeciego sektora oraz włączanie ich do realizacji lokalnej polityki społecznej. Praca ze środowiskiem lokalnym i w środowisku społecznym wydaje się zresztą bardzo naturalną przestrzenią działalności dla organizacji pozarządowych. To właśnie sektorowi pozarządowemu przypisuje się rolę trampoliny do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, zacieśniania więzi społecznych i pogłębiania integracji społecznej.⁶

1.4. Przedsiębiorcy w gminie Solec Kujawski

W gminie Solec Kujawski w 2021 roku w rejestrze REGON było zarejestrowanych 1.713 podmiotów gospodarczych, z czego 1.259 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Najwięcej jest mikroprzedsiębiorstw zatrudniających 0-9 pracowników (1.622). Spośród wszystkich podmiotów 1,6% (27) zajmuje się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem, 27,8% (477) przemysłem i budownictwem, a 70,6% (1.209) to pozostała działalność.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą najczęściej deklarowane branże to handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych oraz budownictwo.

Przedsiębiorcy mogą odgrywać kluczową rolę w organizowaniu społeczności lokalnej, przyczyniając się do jej rozwoju na różne sposoby. Mogą oni:

- wspierać lokalne inicjatywy społeczne, kulturalne, itp.,
- wspierać programy szkoleniowe i edukacyjne, które pomagają zdobywać mieszkańcom nowe umiejętności i podnosić swoje kwalifikacje,
- współpracować z lokalnymi władzami w celu rozwiązywania problemów społecznych co prowadzi do bardziej zrównoważonego rozwoju społeczności,
- organizować i sponsorować wydarzenia, które integrują mieszkańców, budując poczucie wspólnoty i przynależności.

Nawiązywanie współpracy przynosi korzyści również przedstawicielom biznesu. Angażując się w działania na rzecz społeczności lokalnej budują oni pozytywny wizerunek firmy. Może to przyciągać do nich więcej klientów oraz poprawić relacje z władzami.

⁶ M. Grewiński, *Usługi społeczne we współczesnej polityce społecznej*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2021, s.130.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

Mieszkańcy częściej wspierają lokalne firmy, które angażują się w ich życie, rozwój ich społeczności. Współpraca z lokalnymi organizacjami pozwala również na nawiązanie cennych kontaktów i partnerstw, które mogą przynieść korzyści biznesowe w przyszłości. Wzmocnieniu może ulec więź z pracownikami, ich zaangażowanie i lojalność wobec pracodawcy, zwłaszcza tych, którzy cenią aktywne postawy przedsiębiorców w przestrzeni publicznej.

Współpraca organizatora społeczności lokalnej z przedstawicielami biznesu jest kluczowym elementem budowania silnych i zrównoważonych społeczności.

Rozdział 2

Organizowanie społeczności lokalnej

2.1. Terminologia

OSL to forma profesjonalnego działania ukierunkowanego na wywołanie trwałych, pozytywnych zmian społecznych. OSL można traktować jako *kwalifikowaną, zintegrowaną usługę społeczną* o charakterze środowiskowym, składającą się z wielu sekwencyjnych działań prospołecznych o określonych, mierzalnych parametrach, a równocześnie przystosowanych do lokalnych uwarunkowań. W pierwszej kolejności usługa OSL adresowana jest do społeczności znajdujących się w najtrudniejszym położeniu: marginalizowanych i zagrożonych społecznym wykluczeniem. Adresatami mogą być jednak także inne społeczności[...]. OSL zakłada tworzenie i wzmacnianie przede wszystkim więzi poziomych. Sprzyja samoorganizacji społecznej, działaniom opartym na idei wzajemności i partnerstwie lokalnym[...]. Uwzględnia we współpracy nie tylko sformalizowane struktury organizacji trzeciego sektora, ale i zaangażowanie samych obywateli jako członków określonych społeczności lokalnych[...]. Wykorzystywany zostaje potencjał wszystkich lokalnych instytucji i organizacji oraz aktywność samych mieszkańców”.⁷ „Metoda pracy ze społecznością lokalną obejmuje swoim zasięgiem całe środowisko lokalne wymagające wzmocnienia, wypracowania zmian w jego strukturze i funkcjonowaniu poprzez optymalne wykorzystanie jego zasobów. Zasoby te koncentrują się wokół sił, środków, potencjału ludzkiego i instytucjonalnego. Jest to proces w którym poprzez rozwijanie poczucia wspólnoty oraz uruchamianie tkwiących w tej wspólnotcie sił, a także angażowanie instytucji zewnętrznych w celu zmiany niekorzystnej sytuacji ludzie uczą się brania odpowiedzialności za przyszłość społeczności lokalnej oraz swojej własnej[...]. Za cel ostateczny, do którego zmierza organizowanie społeczności lokalnej, należy uznać powstanie wspólnoty, co oznacza przełamanie izolacji oraz osamotnienia, zbudowanie lub odtworzenie więzi społecznych i sieci znajomości oraz kontaktów pomiędzy mieszkańcami.”⁸

⁷ B. Bąbska i in., Model środowiskowej pracy socjalnej/ organizowania społeczności lokalnej, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2014, s.10-11.

⁸ Tamże, s. 27-28.

Usługi społeczne usamodzielniają, upodmiotowiają, zwiększają możliwości i przywracają do pomyślnego funkcjonowania społecznego. Ich celem jest kształtowanie zachowań przedsiębiorczych (zwłaszcza z zakresu przedsiębiorczości społecznej), rodzinnych, obywatelskich, a także wzmacnianie więzi społecznych i rodzinnych.⁹

Specyfiką OSŁ jako usługi społecznej jest to, że może być ona definiowana i praktykowana nie tylko jako zespół zadań naprawczych ukierunkowanych na ograniczenie problemu wykluczenia społecznego przez działania *aktywizująco-integrujące*, ale także jako zespół działań „wyprzedzających” o charakterze prewencyjnym, profilaktycznym i edukacyjnym (edukacja nieformalna). Działania o takim charakterze powinny zajmować znaczące miejsce w pracy organizatorów społeczności lokalnej. Ich celem jest wzmacnianie odporności jednostek, rodzin, grup i całych społeczności na wpływy czynników dezintegrujących czy wypychających na margines. Rozwinięta i dobrze realizowana profilaktyka społeczna może w istotny sposób redukować przypadki niedostosowania społecznego i uprzedzać wszystkie sytuacje, które powodują wyłanianie się potrzeb z zakresu kompensacji i opieki.¹⁰

Znaczące i zarazem trwałe zmiany mogą się pojawiać wyłącznie w efekcie prowadzenia długofalowego procesu wzmacniania i upodmiotawiania ludzi i wspólnot, w którym poprawa niekorzystnej sytuacji mieszkańców jest rezultatem głównie ich aktywności i zaangażowania. W tym procesie budowane są sieci współpracy i różnorodne struktury lokalne, które wspierają rozwój społeczności.¹¹

2.2. Korzyści z OSŁ

Wdrażanie OSŁ jako profesjonalnej usługi społecznej przynosi korzyści, które dotyczą czterech poziomów:

1. Korzyści dla mieszkańców jako członków społeczności objętej OSŁ:

- poprawa jakości życia w wyniku rozwiązania lub zminimalizowania problemów/zaspokojenia potrzeb,
- zwiększenie poziomu podmiotowości, samooceny, aktywności i zaangażowania we wspólne sprawy.

⁹ Tamże, s. 81.

¹⁰ Tamże, s. 88-89.

¹¹ Tamże, s. 12.

2. Korzyści dla gminy:

- zwiększenie zaangażowania mieszkańców oraz ich odpowiedzialności zarówno za własne sprawy, jak i sprawy społeczności oraz gminy,
- zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego oraz wyrównywanie szans poprzez włączanie w życie społeczne grup/ społeczności marginalizowanych,
- rozwój gminy pod kątem społecznym, kulturowym i ekologicznym a także ekonomicznym.

3. Korzyści dla służb społecznych:

- wyjście z roli urzędu zajmującego się głównie przyznawaniem świadczeń materialnych,
- zmiana wizerunku instytucji,
- urząd staje się instytucją podatną na zdobywanie nowej wiedzy, wrażliwą na zmieniające się uwarunkowania środowiskowe, ciągle poszukującą skutecznych dróg profesjonalnego działania.

4. Korzyści dla trzeciego sektora w kontekście rozwoju społeczeństwa obywatelskiego:

- OSL jako usługa społeczna może być zlecana w części lub całości organizacjom trzeciego sektora jak też włączająca je w proces zmian,
- wzmocnienie roli społeczeństwa obywatelskiego poprzez tworzenie jak i wdrażanie lokalnej polityki społecznej.¹²

A zatem wdrażanie OSL umożliwia:

- dokonanie lepszej diagnozy problemów i ich całościowego oglądu dzięki współpracy ze środowiskami mieszkańców, współtworzonymi przez nich organizacjami i lokalnymi instytucjami spoza systemu pomocy społecznej, dysponującymi różnymi (odpowiednio do swego profilu i zakresu prowadzonych działań) perspektywami postrzegania lokalnych problemów, ale i lokalnego potencjału;
- bycie w żywej relacji ze społecznością i stałe monitorowanie zarówno zidentyfikowanych problemów, jak i dostępnych zasobów. Z działań tych wynika ważna funkcja nie tylko *prewencyjna*, ale i *profilaktyczna*;

¹² Tamże, s. 18-19.

- wykorzystanie potencjału dzięki działaniu partnerskiemu i synergii zasobów różnych podmiotów lokalnych, które współpracując, lepiej odpowiadają na potrzeby zarówno grup słabszych, jak i całej społeczności lokalnej;
- włączanie mieszkańców do poszukiwania rozwiązań, tworzenie grup na bazie samopomocy i mobilizacji do samoorganizacji – kształtowanie postaw *aktywnych* zamiast *pasywnych*.¹³

Organizowanie społeczności lokalnej należy traktować jako długofalowy proces upodmiotawiania ludzi jako członków konkretnej wspólnoty terytorialnej, tworzenia sieci współpracy i lokalnych struktur, które na stałe będą wspierać rozwój lokalny, umożliwiając społeczności rozwiązywanie własnych problemów, wzmacniając potencjał grup oraz całej społeczności i współtworząc środowisko zmiany ukierunkowanej na polepszenie jakości życia.

Organizator społeczności lokalnej uruchamia ten proces i wspiera go do momentu utworzenia takich struktur, które przejmą jego funkcję i zapewnią samostanowienie tej społeczności[...]. Praca w społeczności oparta na wartościach empowermentu, samopomocy i zaangażowania daje realną szansę na trwałą zmianę i poprawę jakości życia ludzi, ale nie daną przez „kogoś” lub „coś”, lecz wypracowaną przez nich samych.¹⁴

OSL jako proces uwzględnia następujące zasady:

- od pomocy do samopomocy,
- od pracy dla, do pracy z ludźmi i przez ludzi,
- od bierności do partycypacji,
- od perspektywy klienta do perspektywy partnera.¹⁵

¹³ Tamże, s. 87.

¹⁴ Tamże, s. 40.

¹⁵ Tamże, s. 33.

Rozdział 3

Organizator społeczności lokalnej: role, zadania, kompetencje

3.1. Wymogi ustawowe

Zgodnie z art. 20 ust. 1,2,3 ustawy z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych: W celu integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej, centrum opracowuje plan organizowania społeczności lokalnej. Plan, o którym mowa w ust. 1, jest opracowywany przez organizatora społeczności lokalnej, z uwzględnieniem wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, i podlega aktualizacji w przypadku istotnej zmiany tych wniosków. Plan, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

- 1) opis działań, w tym działań wspierających, służących realizacji planu;
- 2) terminy i sposób realizacji poszczególnych działań w ramach planu.¹⁶

Zgodnie z art. 32 w/w ustawy do zadań organizatora społeczności lokalnej należy w szczególności:

- 1) prowadzenie na bieżąco rozeznania:
 - a) potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających;
 - b) potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających;
- 2) opracowywanie, w oparciu o wnioski wynikające z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, planu organizowania społeczności lokalnej i jego aktualizacji oraz realizacja tego planu;
- 3) podejmowanie działań w celu aktywizacji wspólnoty samorządowej, w szczególności organizowanie działań wspierających;
- 4) inicjowanie innych niż określone w pkt 3 działań zmierzających do wzmocnienia więzi społecznych i integracji wspólnoty samorządowej;
- 5) współpraca z podmiotami prowadzącymi na obszarze działania centrum animację lokalną lub inne formy pracy środowiskowej.

¹⁶ Ustawa z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019.1818).

3.2. Środowiskowe role zawodowe organizatora społeczności lokalnej

Organizator społeczności lokalnej jest łącznikiem pomiędzy mieszkańcami a grupami mieszkańców, pomiędzy mieszkańcami a organizacjami oraz władzami, a często także pomiędzy osobami zawodowo zajmującymi się budowaniem społeczności lokalnych, które pracują nad rozwojem społecznym dzielnicy, osiedla, wsi z ramienia różnych organizacji i instytucji.¹⁷

Podstawą tej roli jest nawiązanie takiej relacji ze społecznością, która przełamie jej bierność, apatię, zmotywuje do działania, zwiększy poczucie przynależności do grupy i miejsca, zachęci do przejęcia odpowiedzialności za jakość codziennego funkcjonowania.

Organizator społeczności lokalnej powinien cechować się umiejętnością komunikowania się i wzbudzania zaufania, pracy w zespole, zdolnością do pracy ukierunkowanej na długookresowe cele, a także odznaczać się cierpliwością, wrażliwością na potrzeby społeczne. Wśród ważnych kompetencji należy również wspomnieć o posiadaniu gruntownej wiedzy na temat lokalnych struktur społecznych i politycznych, usług lokalnych, dostępności urządzeń i źródeł wsparcia. Niezbędna jest również znajomość interakcji grupowych oraz metod komunikowania się.

Pracownik socjalny jako organizator społeczności lokalnej ma za zadanie zrzucić gorset urzędniczy i funkcjonować jako sprzymierzeniec społeczności, a nie dostawca określonych dóbr czy kontroler zachowań mieszkańców[...]. Ten, kto organizuje, wcale nie musi pełnić funkcji zwierzchnich, nadzorczych, kontrolnych czy administracyjnych. Może i powinien być *animatorem, organizatorem sieci współpracy i lokalnym planistą* – takie trzy role zawodowe składają się na funkcję organizatora społeczności lokalnej.¹⁸

Animator lokalny

Celem działań podejmowanych przez animatora jest udzielanie pomocy innym w tworzeniu struktur niezbędnych do rozwiązania lokalnych problemów, włączenie się do społeczności, wzmocnienie więzi solidarności. Jako taka animacja często poprzedza czy przygotowuje grunt pod budowanie sieci i planowanie społeczne. Animator nie podejmuje

¹⁷ F. Gerrits, P. Vlaar, *Profil kompetencji. Organizator społeczności lokalnych*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej C.A.L., Warszawa 2011, s. 5.

¹⁸ B. Bąbska i in., *Model ...*, dz. cyt., s. 25.

działań aktywizujących na własny rachunek, jedynie stymuluje do działania grupę lub społeczność.

Najważniejsze zadania animatora lokalnego to:

- ułatwianie kontaktów, doprowadzenie do lepszego poznania się mieszkańców i tworzonych przez nich grup i środowisk,
- animowanie wśród mieszkańców dyskusji dotyczących ważnych aspektów codziennego życia, zwłaszcza nierozwiązanych problemów lokalnych,
- wyszukiwanie i wspieranie liderów lokalnych,
- diagnozowanie potencjału lokalnego środowiska,
- inicjowanie powstawania grup obywatelskich,
- motywowanie grup i środowisk do podejmowania aktywności ukierunkowanych na dobro wspólne,
- budowanie lokalnych koalicji,
- moderowanie sytuacji edukacyjnych w środowisku,
- pobudzanie energii potrzebnej do podjęcia i podtrzymania działania przez osobę/grupę.

Organizator sieci społecznych

We współczesnym świecie rośnie znaczenie sieci społecznych, a uwaga ta odnosi się do wszystkich poziomów organizacji życia społecznego, w tym do poziomu lokalnego[...]. Organizator sieci pełni w społeczności funkcje mediacyjne i pośredniczące. Wśród tych czynności warto wymienić:

- wiązanie – umożliwianie/facylitowanie zawiązywania relacji społecznych między członkami społeczności,
- budowanie własnych relacji z członkami społeczności („zwykłymi” i funkcyjnymi),
- służenie jako kanał lub dostarczanie kanału, dzięki któremu członkowie sieci pozostają w łączności/we wzajemnych kontaktach,
- zachęcanie ludzi i organizowanie im warunków do podtrzymywania kontaktów,
- zasilanie sieci informacjami, ideami, entuzjazmem i wsparciem.

Lokalny planista

W modelu OSŁ pracownik socjalny jest także aktywnym uczestnikiem procesu tworzenia i wdrażania lokalnej polityki społecznej obejmującej zaspokojenie potrzeb społeczności oraz rozwiązywanie lokalnych problemów[...]. Powinien on być zaangażowany w przygotowywanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych czy różnych programów aktywizacji[...]. Czynności podejmowane przez tak „sprofilowanego” lokalnego planistę społecznego obejmują przede wszystkim takie dziedziny jak:

- badanie lokalnych potrzeb i zasobów,
- organizowanie i moderowanie zespołów strategicznego planowania,
- moderowanie spotkań planistycznych, strategicznych (na poziomie osiedla, dzielnicy, gminy),
- identyfikacja różnorodnych potrzeb poprzez spotkania z grupami problemowymi, grupami interesu,
- współpraca z podmiotami i aktorami społecznymi na potrzeby planowania i tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych.¹⁹

Z praktyki wynika, że proces OSŁ aktywizuje organizatora przeważnie najpierw w roli animatora, później akcentowana w sposób bardziej wyrazisty jest rola organizatora sieci, wreszcie lokalnego planisty[...]. Działania animacyjne przyniosą określoną zmianę, ale bez sieci społecznych scalających poszczególne elementy zmiana ta nie będzie trwała”.²⁰ Podobnie będzie w przypadku, gdy sprawy związane z rozwojem społeczności nie staną się istotnym elementem działania gminy. Temu służy rzeczniectwo interesów grup i społeczności najsłabszych oraz włączanie się w procesy planistyczne, tak aby OSŁ (usługa środowiskowa) została uwzględniona w programach/strategiach gminy i tym samym weszła na stałe do lokalnej polityki społecznej.²¹

W procesie wprowadzania zmian w społeczności lokalnej uczestniczą różne podmioty (instytucje i organizacje rządowe, samorządowe, organizacje pozarządowe, eksperci (fachowcy) oraz mieszkańcy, mający odmienne interesy. Władze lokalne i urzędnicy samorządowi zwykle chcą spełnić wiodącą rolę, ponieważ to oni są bardzo często dysponentami środków i decydentami. Eksperci (fachowcy) zazwyczaj dostarczają niezbędnej

¹⁹ Tamże, s. 46-48.

²⁰ Tamże, s.13-14.

²¹ Tamże, s. 49.

wiedzy merytorycznej i są zaangażowani w działania. Ważnym uczestnikiem działań są sami mieszkańcy środowiska lokalnego. Aby zatem działania były efektywne, skuteczne i uwzględniały potrzeby wszystkich zaangażowanych stron, potrzebna jest osoba koordynująca całość. Profesjonalista, który połączy wszystkie zaangażowane strony we wspólnym działaniu, sprawi, że różne instytucje i różni ludzie będą się wzajemnie wspierać i uzupełniać dla osiągnięcia celów zarówno zbiorowych, jak i indywidualnych.²²

Tabela 1. Role pracownika socjalnego jako lidera społeczności lokalnej

Nazwa roli	Opis
Badacz społeczny	Diagnostuje potencjały (zasoby) oraz potrzeby mieszkańców oraz środowiska lokalnego.
Planista	Formułuje plan działań mający doprowadzić do realizacji zamierzonych celów.
Koordynator	Oddziaływuje na wszystkich partnerów, mobilizuje ich do działania, dba o harmonijną i efektywną współpracę oraz o to, aby działania się nie dublowały. Jego rolą jest również rozwiązywanie ewentualnych konfliktów pomiędzy stronami.
Organizator	Projektuje i buduje struktury dla realizacji poszczególnych zadań, zgodnie z potrzebami i możliwościami dostępnych zasobów.
Edukator	Umożliwia osobom zaangażowanym w realizację działań poszerzanie wiedzy na temat rozwiązywania problemów społecznych.
Negocjator	Umożliwia rozwiązywanie konfliktów w drodze kompromisu godzącego interesy wszystkich partnerów.
Rzecznik	Wspiera najsłabszego partnera (mieszkańców środowiska lokalnego) w tym, aby przyjęto rozwiązania uwzględniające ich interesy.
Menedżer	Poszukuje sojuszników działań na zewnątrz i podejmuje starania mające na celu troskę o pozytywne opinie społeczne.

Źródło: K. Wódz, K. Faliszek, *Organizowanie społeczności lokalnej w programach rewitalizacji zdegradowanych obszarów miasta*, [w:] K. Frysztański, K. Piątek (red.) *Wielowymiarowość pracy socjalnej*, Wydawnictwo Naukowe Akapit, Toruń 2002, s.137.

²² K. Wódz, K. Faliszek, *Organizowanie ...dz. cyt.*, s. 135.

Rozdział 4

Kluczowe elementy planowania działań w obszarze organizowania społeczności lokalnej- ramy wprowadzania OSL

4.1. Strategie aktywizacji

Dotyczą dwóch poziomów:

- (1) ***mobilizowania ludzi***, co jest związane z bezpośrednią pracą z mieszkańcami określonego w skali lokalnej terytorium,
- (2) ***mobilizowania instytucji*** poprzez upowszechnienie w nich nowego podejścia do wyzwań związanych z pobudzaniem społecznej aktywności i włączaniem marginalizowanych podmiotów w życie społeczne.²³

4.2. Narzędzia osiowe i wspierające

W modelu OSL przewiduje się zastosowanie narzędzia osiowego:

- ***pracy ze społecznością terytorialną*** (obejmującego działania na określonym obszarze, w którym występują silne więzi wynikające ze wspólnoty interesów i potrzeb, a także z poczucia zakorzenienia i przynależności do zamieszkiwanego miejsca, np. parafia, sąsiedztwo, osiedle, miasteczko, wieś)
- oraz ***pracy ze społecznością/ grupą kategorialną*** poprzez wspieranie istniejących społeczności np. młodzieży, samotnych matek, seniorów, rodziców dzieci z niepełnosprawnościami itp. i wzmacnianie podmiotowości, kompetencji poszczególnych grup, rzecznictwo ich interesów oraz integrowanie tych grup ze społecznością lokalną.

Narzędzia wspierające to:

²³ B. Bąbska i in., *Model ...*, dz. cyt., s. 15.

- **partnerstwo lokalne**- budowanie szerokiej sieci współpracy pomiędzy wszystkimi lokalnymi podmiotami w celu włączenia ich we wspólny proces ukierunkowany na wywołanie zmian w danej społeczności lokalnej. Zmiana, rozwój społeczny są możliwe tylko wówczas, gdy w procesie uczestniczą wszyscy aktorzy życia społecznego: instytucje samorządu terytorialnego, instytucje państwowe, społecznie odpowiedzialni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, kościoły czy inne związki wyznaniowe. Inicjując zawiązanie partnerstwa lokalnego, organizator społeczności lokalnej powinien mieć też na uwadze, że może ono efektywnie funkcjonować tylko wówczas, gdy spotyka się z przychylnością lokalnych decydentów i będzie mogło korzystać z infrastruktury publicznej.
- **grupy (jako mikrosocjety terytorialne i kategoryjne)**

W trakcie procesu organizowania społeczności lokalnej zadaniem organizatora jest wspieranie istniejących grup (na zasadzie animacji, samoorganizacji i samopomocy) oraz sukcesywne inicjowanie powstawania nowych.

- **wolontariat** (łac. *voluntas* – *dobra wola, dobrowolność*)- jedna z najbardziej znaczących form uaktywniania (się) ludzi. Bezpłatne, dobrowolne, ochotnicze i świadome działanie, okazjonalne lub stałe, wykonywane na rzecz innych.

W procesie OSŁ wolontariat może być wykorzystywany w dwojaki sposób:

- poprzez włączanie w proces zmian wolontariuszy już działających na danym terenie lub w szerszym środowisku,
- poprzez prowadzenie edukacji środowiskowej promującej wolontariat i zachęcającej do włączania się w tego rodzaju działania mieszkańców, zwłaszcza tych, wokół których organizator społeczności lokalnej koncentruje swoje działania.²⁴

- **wydarzenia i kampanie społeczne**- wpływają na zmianę przekonań, postaw i nawyków[...]. Mają one na celu zarówno integrację i edukację mieszkańców, jak też ich aktywizację. Zmiana postaw jest kluczowym elementem skutecznej pomocy zwłaszcza osobom z grup kategoryjnych i środowisk trwale usytuowanych na marginesie życia społecznego[...]. W modelu OSŁ wydarzenia lokalne, zarówno gdy stanowią część kampanii, jak i wówczas gdy są działaniem wpisanym w proces pracy ze społecznością lokalną, odgrywają ważną

²⁴ Tamże, s. 64.

rolę. Ich celem jest nie tylko integracja mieszkańców, ale też ich aktywizacja poprzez włączenie w proces planowania, jak również realizacji i ewaluacji przedsięwzięcia.²⁵

- **rzecznictwo i informacja obywatelska**- jest to narzędzie o dużym znaczeniu w procesie zmiany społecznej. Pierwsze wiąże się z prowadzeniem działań mających na celu zwrócenie uwagi na problemy i potrzeby społeczności marginalizowanej oraz wyrażanie i obronę ich interesów. Drugie narzędzie jest związane z organizowaniem oraz ułatwianiem lokalnej komunikacji społecznej i udostępnieniem informacji, zwłaszcza obywatelskiej.²⁶

4.3. Komponenty OSL

Należy podkreślić, że komponenty tworzące strukturę OSL są ściśle ze sobą powiązane. Powinny się przenikać i uzupełniać. Należą do nich:

- **diagnoza**- proces badania oraz analizy sytuacji danej społeczności, zarówno pod względem jej potencjału, jak i potrzeb oraz problemów, w tym ich przyczyn, przejawów i skutków. W OSL diagnoza nie jest jednorazowym „pomiarem”, ale procesem badawczym rozłożonym w czasie, który: (1) stanowi punkt wyjścia do planowania działań praktycznych, (2) służy systematycznej kontroli przebiegu tych działań oraz (3) pozwala na ocenę ich efektywności.²⁷ Do podstawowych metod stosowanych w diagnostycznych badaniach jakościowych należą: obserwacja, wywiad, analiza dokumentów i metoda biograficzna.
- **aktywizacja**- wiąże się z budowaniem sieci powiązań, rozwijaniem wzajemnych kontaktów oraz włączaniem przedstawicieli społeczności lokalnej we wspólne działania. Podmiotem działań aktywizujących jest cała społeczność lokalna lub funkcjonujące w jej obrębie grupy kategoriałne.
- **integracja**- polega na tworzeniu wspólnych wartości, wzorców działania oraz uzgadnianiu poglądów, uwspólnianiu interesów i powoływaniu do życia wspólnych instytucji.

²⁵ Tamże, s. 65-66.

²⁶ Tamże, s. 16-17.

²⁷ T. Pilch, I. Lepalczyk (red.), *Pedagogika społeczna. Człowiek w zmieniającym się świecie*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1995, s. 61.

- **edukacja**- ukierunkowana zarówno na poszerzenie wiedzy i umiejętności członków społeczności lokalnej, jak i na pobudzanie ich aktywności.²⁸

4.4. Etapy procesu OSL

Profesjonalne wdrażanie modelu OSL wymaga prowadzenia w społecznościach lokalnych działań według określonego, metodycznego schematu tożsamego dla społeczności terytorialnych oraz kategoryalnych. Działania te[...] realizowane są do momentu pojawienia się określonych struktur, które będą w stanie samodzielnie pracować na rzecz dalszego rozwoju danej społeczności. Na cykl składa się sześć etapów, w realizację których od początku powinni być włączeni mieszkańcy i zaangażowane lokalne zasoby instytucjonalne.

Pierwszym etapem jest *diagnoza środowiskowa*. Efektem wstępnego oglądu obszaru, który swoim działaniem będzie obejmował organizator społeczności lokalnej(gminy/dzielnicy/osiedla/wsi), jest mapa zasobów i potrzeb. Na jej podstawie organizator powinien stworzyć profil danego środowiska i wyodrębnić mniejsze podmioty, które zostaną włączone w proces zmian. W procesie tworzenia mapy niezbędne są rozpoznanie i analiza pod kątem znaczenia dla danej społeczności i jej rozwoju:

- *zasobów w działaniu* (lokalne instytucje/organizacje, warunki geograficzno-krajobrazowe, zasoby materialne),
- „*zasobów-możliwości*” (przeszłość, doświadczenie, tradycja, wydarzenia, które łączą lub dzielą społeczności, wyjątkowe zasoby naturalne lub materialne)
- oraz *zdiagnozowanie potrzeb* poprzez zebranie i analizowanie informacji o występujących problemach i niezaspokojonych potrzebach społeczności lokalnej.²⁹

Tego typu postępowanie stanowi punkt wyjścia do planowanych działań. Służy systematycznej kontroli ich realizacji. Daje możliwość oceny, monitoringu oraz efektywności powziętych czynności.

„W procesie diagnozowania społeczności lokalnej niezwykle ważne jest rozpoznanie wybranego podmiotu pod kątem empowermentu, czyli rozpoznanie sytuacji pod względem spójności, upodmiotowienia, wpływu, angażowania oraz kooperacji”.³⁰

²⁸ B. Bąbska i in., *Model ...*, dz. cyt., s. 17.

²⁹ Tamże, s. 24.

³⁰ Tamże, s. 73.

Następnie następuje **wybór podmiotu działania i rozpoznanie jego potrzeb i potencjału**.

Po ustaleniu podmiotów, które funkcjonują w obszarze wybranej wspólnoty, organizator społeczności lokalnej powinien dokonać wyboru, do której (których) z nich będzie kierował działania, lub zdecydować się na działania adresowane do całej wspólnoty. W tym drugim przypadku organizator społeczności lokalnej powinien przy udziale mieszkańców dokonać wyboru jednego problemu (ewentualnie dwóch), wokół którego będzie następnie budował sieć współpracy kluczowych aktorów (osób i instytucji). Jeśli praca środowiskowa będzie prowadzona na względnie małym terenie (wieś, kamienica, ulica), wspomniana sieć powinna być budowana przede wszystkim na relacjach interpersonalnych (międzyludzkich), a jeśli na większym obszarze (osiedle, dzielnica) – większą wagę należy przykładać do relacji instytucjonalnych.³¹

Kolejny etap to **poznawanie ludzi/instytucji/organizacji- pozyskiwanie sojuszników**.

Organizator społeczności lokalnej pracuje przede wszystkim z ludźmi – jest tak zwanym pracownikiem frontowym (ang. frontline worker), który wchodzi w bezpośrednie interakcje z przedstawicielami społeczności lokalnej o charakterze terytorialnym i/lub społeczności kategoryjnej. Zadaniem organizatora jest ciągle poznawanie przedstawicieli wybranej społeczności, przy czym ważne jest przyjęcie założenia, że od samego początku jego celem jest budowanie sieci współpracy i przygotowywanie do przyszłego działania wspólnotowego. Musi zatem rozpoznać siły środowiska, osoby, które chciałyby i mogły zaangażować się w przyszłe działania, powinien też wskazać potencjalnych liderów. Potrzebni są ludzie, którzy mają własne motywacje do działania i chcą czynnie włączyć się do wspólnej pracy, są pozytywnie nastawieni i gotowi wspomóc proces zmiany. Wśród nich powinny być osoby ważne dla społeczności, lokalne autorytety, przedstawiciele kluczowych instytucji i organizacji, gdyż sama ich aktywna obecność nadaje znaczenie i rangę inicjowanym działaniom. Nie należy też lekceważyć osób niechętnych zmianie, ale poznać ich motywacje i opinie. Warto wiedzieć, dlaczego są krytyczne wobec zmiany i jakie mają argumenty.³²

Tworzenie planu i struktury działania/zmiany to kolejny etap procesu OSL. Niezbędne jest organizowanie spotkań dla całych wspólnot terytorialnych (lub ich części, w przypadku zajmowania się problemem, który dotyczy pewnej grupy osób) czy też przedstawicieli wybranej społeczności kategoryjnej. Przygotowanie planu działania wiąże się z udzieleniem

³¹ B. Bąbska, *Grupy obywatelskie*, Zeszyty edukacyjne CAL, Warszawa 2005, s.22-26.

³² B. Bąbska i in., *Model ...*, dz. cyt., s. 75.

odpowiedzi na pytania: co chcemy zrobić? kiedy? w jaki sposób? kto będzie odpowiadał za poszczególne zadania, a kto za całość? jakie zasoby i fundusze będą potrzebne i jak je zdobędziemy? Plan działania musi być konkretny i co najważniejsze – wykonalny. Spotkania z mieszkańcami czy z przedstawicielami społeczności kategorialnej są stałym elementem pracy w społeczności lokalnej, dlatego organizator nie może ograniczać się do jednego spotkania, na którym zaplanowane zostaną działania ukierunkowane na rozwiązanie określonego problemu. Spotkania powinny mieć charakter cykliczny i służyć doprecyzowaniu planów, omawianiu realizacji działań, ewaluacji osiągniętych efektów oraz planowaniu kolejnych kroków. Po fazie planowania organizator wspólnie z grupą inicjatywną (przedstawicielami społeczności terytorialnej i/lub kategorialnej) przystępuje do **wykonywania zaplanowanych działań**. Intensywność działań zależy od złożoności planu i jego rozłożenia w czasie. Organizator wspiera i motywuje do działania. Należy pamiętać, że zwłaszcza przy planach długofalowych, z oddalonym rezultatem, początkowy zapał w sposób naturalny słabnie, a ludzie po pierwszych gestach zaangażowania powoli tracą entuzjazm. W chwilach załamania to organizator dodaje ludziom odwagi, konsekwentnie dąży do wyznaczonych celów. Ważną grupą jest komitet organizacyjny, który czuwa nad realizacją planu przez społeczność. Wyłaniają się wówczas lokalni liderzy, którzy są motorem zmiany. Istotnym elementem realizacji planu jest wspólne świętowanie sukcesu. Bardzo dobrze sprawdzają się tu wydarzenia lokalne – pikniki i festyny, na których można pokazać wszystkim mieszkańcom to, co udało się osiągnąć, oraz docenić tych, którzy się zaangażowali i są przykładem dla innych. Trzeba zaprosić władze lokalne, media i zadbać o promocję. Wtedy ludzie poczują się docenieni, a co za tym idzie – chętni do dalszego działania.³³

Ostatni etap to **monitorowanie i ocena efektywności działania**. Umożliwia porównanie danych z różnych okresów działalności, co pozwala zauważyć zmiany (zarówno dobre, jak i złe) zachodzące w pracy organizatora społeczności lokalnej. Daje zobiektywizowane dane o tym, czy wzrosła liczba aktywnych liderów, czy powstały nowe grupy inicjatywne lub organizacje pozarządowe, czy i jakie mamy sukcesy w działaniu, jakie ponieśliśmy porażki i z czego one wynikają. Stała autorefleksja pomaga w ocenie skuteczności realizowanych projektów. Organizator społeczności lokalnej powinien być refleksyjnym praktykiem.

³³ Tamże, s. 76.

4.5. Ewaluacja OSL

„Model OSL zakłada, że praca środowiskowa wymaga ewaluacji od samego początku jej praktykowania. Jej celem jest mierzenie zmian, jakie zachodzą w społecznościach w wyniku działań/interwencji podejmowanych przez organizatorów społeczności lokalnej, a także superwizja o charakterze wspomagającym zaangażowanych „pracowników frontowych” i zapobiegającym przedwczesnemu wypaleniu zawodowemu czy rutynizacji działań”.³⁴

W procesie budowania/wzmacniania potencjału społeczności lokalnej ewaluacji podlegają trzy ściśle ze sobą powiązane obszary:

- *konkretne działania[...] i ich wymierne rezultaty*- przykładem może być odnowiona wspólnymi siłami klatka schodowa, liczba lokalnych wydarzeń czy warsztatów edukacyjnych,
- *wymiary empowermentu* (spójność, upodmiotowienie, wpływ, angażowanie oraz kooperacja)[...] Wymiary te się przenikają, a od ich poziomu zależą siła i sprawczość społeczności lokalnej. Im jest on wyższy tym dana społeczność ma większą moc sprawczą, co w znacznym stopniu ułatwia dokonywanie zmian społecznych i rozwój. Wymiary empowermentu, tak jak SUWAK, łączą poszczególne elementy w spójną całość, ale również umożliwiają otwarcie na szerszą społeczność.
- *rozwój osobisty członków społeczności lokalnej*.³⁵

Przy pracy metodą środowiskową niezwykle istotne jest wsparcie lokalnych instytucji i szukanie możliwych źródeł finansowania. Dopiero tak rozbudowana sieć kontaktów daje największe szanse na wprowadzenie trwałych zmian w danej społeczności. Poza wsparciem finansowym niezwykle ważna jest także pomoc pozafinansowa. Mieszkańców w aktywności mogą wspierać placówki oświatowe, kulturalne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy czy lokalni radni i władze miasta.

Podejmowanie działań na rzecz innych buduje nasze doświadczenie. Wpływa też znacząco na nasze kompetencje społeczne. To w relacjach z innymi osobami, w codziennej aktywności,

³⁴ Tamże, s. 77.

³⁵ Tamże, s.78-79.

podczas działania na rzecz społeczności lokalnej nabywamy wiedzę i liczne umiejętności. Uczymy się być sprzymierzeńcem, kształtujemy postawy prospołeczne.

Warto więc działać i brać odpowiedzialność za wspólnotę, w której funkcjonujemy. Stajemy się wtedy elementem społeczności o której możemy mówić MY. Ulepszamy sytuację społeczną, lokalną zjednoczonymi wysiłkami.

4.6. Elementy, na których osadzona jest praca w społecznościach lokalnych

Empowerment- jest to podejście w pracy socjalnej i [...] polityce społecznej oznaczające dążenie do upodmiotowienia osób, rodzin lub społeczności marginalizowanych kulturowo, społecznie, ekonomicznie lub politycznie poprzez umożliwienie im nabycia, odzyskania lub wzmocnienia realnego wpływu na własne życie. W pomocy społecznej oznacza ono, że klienci nie są biernymi odbiorcami pomocy, ale działają na rzecz życiowego usamodzielnienia, współtworząc proces pomocy i aktywnie w nim uczestnicząc.³⁶

Wymiary empowermentu w modelu OSL:

- Spójność (poziom szacunku, wrażliwości, tożsamości, dbałości o równość szans),
- Upodmiotowienie (poziom wiary w siebie, samooceny, gotowości na zmianę),
- Wpływ (poziom poczucia wpływu, decyzyjności),
- Angażowanie (poziom wspólnotowego myślenia, zaufania, relacji, motywacji),
- Kooperacja (poziom sieci, otwartości, gotowości na współpracę).³⁷

W wymiarze społecznym niezwykle istotne jest, by traktować wszystkich równo. Organizator społeczności lokalnej pracuje niejednokrotnie z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Postawa spójności społecznej powinna się przejawiać w szacunku do innych ludzi, zwłaszcza słabszych. Jest to punkt wyjścia do kolejnych etapów tego procesu jakimi są: upodmiotowienie, rozbudzenie poczucia wpływu na rzeczywistość, angażowanie do działań i kooperacja. Wymiary empowermentu zachodzą na siebie, przenikają się. Od ich poziomu zależy siła i sprawczość społeczności lokalnej. Im wyższy, tym łatwiej dokonuje się zmian, podejmuje wspólne działania, rozwija.

³⁶ Tamże, s. 101.

³⁷ Tamże, s. 21.

Paradygmat pracy „przez zasoby” opisany w modelu ABCD

Model ABCD (z ang. Asset-Based Community Development) wskazuje, iż skuteczny rozwój społecznościowy (community development) posiada [...] trzy podstawowe cechy:

- jest oparty na zasobach (asset- based),
- skupiony na tym co wewnątrz (internally focused)
- i napędzany relacjami (relationship driven).

Opieranie się na zasobach oznacza, że koncentrujemy się na odkrywaniu tego, co może być pożyteczne wewnątrz społeczności. Czy już teraz posiadamy coś, co pozwoli nam zrealizować wartościowe działanie?

Skupienie się na tym co wewnątrz oznacza, że najlepiej zacząć od tego, co możemy znaleźć w środku społeczności. Ludzie w niej żyjący są najważniejszymi współautorami sprawnie funkcjonującej społeczności.

Napędzanie relacjami przypomina nam, że wspólnoty umacniają się tylko dzięki połączeniom między ludźmi, które umożliwiają im wykazanie się swoimi talentami. Tworzenie relacji to podstawowe działanie w budowaniu społeczności. Relacje ujawniają zasoby społeczności oraz możliwości generowania pożytecznych połączeń między ich pięcioma elementami składowymi. Te elementy to:

- **Jednostki** z talentami, zdolnościami i umiejętnościami, które mogą wnieść. Ludzkie talenty są najważniejszym składnikiem społeczności. Każda osoba ma wiele zasobów, które może ofiarować, jeżeli tylko będzie miała na to szansę.
- **Lokalne stowarzyszenia/ grupy nieformalne**, w których ludzie współdziałają dla zaradzenia wspólnym troskom, np.: grupy osiedlowe, związki wyznaniowe, grupy samopomocy, bractwa, chóry, kluby książki, kluby działkowców.
- **Instytucje** biznesowe, rządowe i *non-profit*, np.: lokalne przedsiębiorstwa, parki, biblioteki, szkoły, organizacje pozarządowe, kościoły oraz instytucje religijne. Każda instytucja może wspierać miejscowe osoby oraz ich stowarzyszenia.
- **Lokalna ekonomia**. Wymiana gospodarcza wrzuca w obieg pieniądze, dobra i usługi, które ludzie jako społeczności kupują, sprzedają, wynajmują oraz inwestują.

- **Świat materialny**, zarówno naturalny, jak i wytworzony, np. rzeki, krajobraz, budynki, pola, ulice oraz infrastruktura komunikacyjna.³⁸

Źródła sukcesów rozwojowych model ABCD upatruje zatem w kapitale społecznym, (kulturowym, przyrodniczym, finansowym, infrastrukturalnym, politycznym i ludzkim).

Silne lokalne społeczności powstają wtedy, gdy obywatele kreują przyszłość. Nie da się ich niczym zastąpić. Żaden pracownik na etacie, żadna instytucja, korporacja ani rząd nie zastąpią mocy, kreatywności i adekwatności produktywnych mieszkańców.³⁹

³⁸ M. Green, H. Moore, J. O'Brien, *Rozwój społeczności w oparciu o zasoby model ABCD w praktyce*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2013, s. 20-21.

³⁹ Tamże, s. 17.

Rozdział 5

Wyzwania pracy środowiskowej/czynniki ryzyka

Wdrożenie Planu Organizowania Społeczności Lokalnej może nieść za sobą różne ryzyka. Organizator społeczności lokalnej musi sprostać wielu niełatwym wyzwaniom.

Tabela 2. Wyzwania stojące przed organizatorem społeczności lokalnej

PROBLEMY:	ROZWIĄZANIA:
niewłaściwa diagnoza, rozeznanie potrzeb/ potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających,	- dostosowywanie na bieżąco działań do zmieniających się oczekiwań mieszkańców, - szczegółowa analiza i obserwacja od momentu planowania działań aż do samej ich realizacji, - ewaluacja podjętych działań.
zagrożenia wynikające z <i>innowacyjności prowadzonych działań</i> w ramach organizowania społeczności lokalnej,	- moderowanie sytuacji edukacyjnych w środowisku, - włączanie w proces zmian lokalnych instytucji, władz miasta, organizacji (w tym NGO), mieszkańców.
interesowność finansowa potencjalnych partnerów,	- właściwy dobór partnerów do współpracy przy określonych zadaniach.
niski poziom zaufania społecznego,	- ułatwianie kontaktów prowadzące do lepszego poznania się mieszkańców, - wzmocnienie więzi solidarności, - społeczne angażowanie mieszkańców, - budowanie sieci współpracy, partnerstw, lokalnych koalicji, - zwiększanie poczucie przynależności do grupy/ miejsca.

• brak chęci do wzajemnej współpracy i integracji,	- nawiązanie relacji ze społecznością lokalną, dążenie do przełamania jej bierności, - pobudzanie aktywności mieszkańców, inspirowanie i mobilizowanie do podejmowania działań, - rozwiązywanie lokalnych problemów, podejmowanie aktywności ukierunkowanych na dobro wspólne, - stosowanie „metody małych kroków”, - praca z mniejszymi społecznościami, - ukazywanie efektów podjętych działań, które mogą mieć mobilizujący wpływ na społeczność lokalną.
• trudności w pozyskaniu osób aktywnych w społecznościach,	- diagnozowanie potencjału lokalnego środowiska, - prowadzenie działań edukacyjnych, mających za zadanie poszerzanie wiedzy na temat rozwiązywania problemów społecznych.
• zmienne zaangażowanie, zniechęcenie,	- podsycanie energii do działania, - zasilanie informacjami, ideami, entuzjazmem i wsparciem, - dbanie o harmonijną i efektywną współpracę, - otwartość na nowe inicjatywy, sugestie mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział 6

Ramowy harmonogram organizowania społeczności lokalnej w gminie Solec Kujawski

(ta część Planu Organizowania Społeczności Lokalnej ulegać będzie aktualizacjom)

Tabela 3. Ramowy harmonogram organizowania społeczności lokalnej

OBSZAR DZIAŁAŃ	ZADANIA	ADRESACI	TERMINY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ
Faza wstępna, przygotowanie do działania	Rozpoczęcie działalności Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim. Kampania medialna (TVP 3 Bydgoszcz, Telewizja Solec, prasa, portale społecznościowe) Promowanie przyszłych działań, w tym związanych z organizowaniem społeczności lokalnej	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski	kwiecień-maj 2024r.
	Utrzymywanie stałego kontaktu z mieszkańcami w celu monitorowania bieżących potrzeb (upublicznienie numeru telefonu kontaktowego, adresu e-mail do organizatora społeczności lokalnej)	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski	kwiecień 2024r.-marzec 2027r.
	Spotkania/rozmowy z pracownikami socjalnymi Pozyskiwanie informacji na temat osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, które mogłyby korzystać z działań z zakresu animacji lokalnej	Pracownicy socjalni Centrum Usług Społecznych w Solcu Kujawskim/organizator społeczności lokalnej	Systematyczne spotkania/rozmowy kwiecień 2024r.-marzec 2027r.

ANIMACJA <i>Mobilizowanie społeczności lokalnych do działania, wspieranie oddolnych inicjatyw w celu rozwiązywania istniejących problemów i zaspokajania potrzeb</i>	Systematyczne przekazywanie informacji na temat działań prowadzonych metodą OSL	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski	czerwiec 2024r.- marzec 2027r.
	Upowszechnianie idei wolontariatu	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski (w tym młodzież szkolna)	czerwiec 2024r.- marzec 2027r.
	Organizacja imprez integracyjnych/ wydarzeń/ warsztatów z aktywnym udziałem mieszkańców. Cel: - pobudzenie aktywności lokalnej mieszkańców, inspirowanie do pozytywnych zmian, - wykorzystanie potencjału/ umiejętności mieszkańców, - edukacja, poszerzanie wiedzy członków społeczności lokalnej, przekształcanie zachowań, postaw, - wymiana i przepływ informacji o tym, co dzieje się w środowisku, - tworzenie płaszczyzny kontaktów społecznych, budowanie lokalnych koalicji, - eliminowanie anonimowości,	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski	czerwiec 2024r.- marzec 2027r.

ZAPLANOWANE WYDARZENIA:

1.	Wydarzenie lokalne/kampania społeczna pn. „Integracyjne Warsztaty Makramy” Działanie będzie miało na celu pobudzenie aktywności mieszkańców gminy Solec Kujawski, ich integrację i edukację. Organizator społeczności lokalnej będzie rozpowszechniał wiedzę na temat OSŁ, poszukiwał lokalnych liderów, nawiązywał współpracę.	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski	2 czerwca 2024r.
OBSZAR DZIAŁAŃ	ZADANIA	ADRESACI	TERMINY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ
SIECIOWANIE <i>Budowanie szerokiej sieci współpracy pomiędzy wszystkimi lokalnymi podmiotami w celu włączenia ich we wspólny proces ukierunkowany na wywołanie zmian w danej społeczności lokalnej (zawijazywanie lokalnych partnerstw)</i>	Promocja modelu organizowania społeczności lokalnej wśród instytucji publicznych i PES za pośrednictwem poczty elektronicznej, rozmów telefonicznych, ulotek, bezpośrednich spotkań z ich przedstawicielami (pozyskiwanie potencjalnych partnerów) Zachęcanie do włączania się w organizowanie społeczności lokalnej.	Lokalne instytucje, podmioty ekonomii społecznej (w tym organizacje pozarządowe)	czerwiec 2024r.- marzec 2027r.

SIECIOWANIE <i>Budowanie szerokiej sieci współpracy pomiędzy wszystkimi lokalnymi podmiotami w celu włączenia ich we wspólny proces ukierunkowany na wywołanie zmian w danej społeczności lokalnej (zawiązywanie lokalnych partnerstw)</i>	Włączanie do działań OSL partnerów spoza instytucji publicznych i PES	Lokalni przedsiębiorcy	czerwiec 2024r.- marzec 2027r.
	Identyfikacja lokalnych liderów- włączanie ich do przedsięwzięć mających na celu organizowanie społeczności lokalnej	Osoby publiczne, samorządowcy, mieszkańcy gminy Solec Kujawski	czerwiec 2024r.- marzec 2027r.
PLANOWANIE SPOŁECZNE <i>Tworzenie i wdrażanie lokalnej polityki społecznej służącej zaspokajaniu potrzeb społeczności</i>	Opracowanie Planu Organizowania Społeczności Lokalnej na rok 2024 (wersja podlegać będzie aktualizacji)	Organizator społeczności lokalnej	kwiecień- maj 2024r.
	Realizacja założeń Planu Organizowania Społeczności Lokalnej	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski/ instytucje publiczne/ PES/NGO przedsiębiorcy/ organizator społeczności lokalnej	czerwiec 2024r.- marzec 2027r.
	Rozmowy podsumowujące działania OSL z udziałem liderów, osób angażujących się oraz ustalenie planów działania na przyszłość	Mieszkańcy gminy Solec Kujawski/ instytucje publiczne/ PES/NGO przedsiębiorcy/ organizator społeczności lokalnej	Po zakończonym wydarzeniu

Źródło: Opracowanie własne

Zakończenie

Aby wsparcie mieszkańców było skuteczne, poza pomocą finansową kierowaną do osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej powinno się równolegle prowadzić działania aktywizujące i usamodzielniające, włączające mieszkańców do życia społecznego. Pobudzenie do działań lokalnych, samopomocowych jest zgodne z tendencjami decentralizacji polityki społecznej oraz z koncepcjami aktywizującego państwa opiekuńczego. Jest to ulepszanie i wzbogacanie życia społecznego. Wywołanie pożądanых zmian nie jest możliwe poprzez realizowanie akcyjnych czy incydentalnych przedsięwzięć. Jest to proces długofalowy, który prowadzi do tworzenia więzi wspólnotowych, budowania poczucia współodpowiedzialności za przestrzeń. Działania mają na celu wspierać i wzmacniać społeczności lokalne, budować więzi międzyludzkie, wzmacniać poczucie solidarności społecznej.

Celem organizowania społeczności lokalnej nie jest jedynie „naprawa niekorzystnych sytuacji, ale również zapobieganie ich pogłębianiu czy wręcz niedopuszczaniu do ich powstania.

Celem organizowania środowiska jest zawsze wspomaganie jego rozwoju, aktywizowanie, inspirowanie do pozytywnych zmian, przekształcanie zachowań i postaw ludzi[...]. Ważnym elementem jest również tworzenie warunków do właściwego rozwoju jednostek i grup należących do danej społeczności. Tworzenie wspólnoty w aspekcie integracji danego środowiska, budowania więzi emocjonalnych, sąsiedzkich, eliminowanie anonimowości, stwarzanie płaszczyzny kontaktów społecznych, wymiany i przepływu informacji o tym, co dzieje się w danym środowisku[...]. Istota tej metody tkwi w rozwijaniu w ludziach poczucia przynależności do określonej zbiorowości[...]. Ulepszanie środowiska lokalnego powinno się wyrażać nie tylko w przeobrażeniach świadomości społecznej (nastawień, postaw, poglądów), ale przede wszystkim w konkretnych działaniach: w powoływaniu nowych, pożytecznych dla zbiorowości urządzeń socjalno- kulturalnych, podejmowaniu inicjatyw samopomocowych, inicjowaniu działalności samorządowych itd.⁴⁰

⁴⁰ A. Niemczyk- Zajac, *Środowiskowa praca socjalna*, Zeszyty naukowe WSG, t. 36, seria: Edukacja- Rodzina- Społeczeństwo, nr 5 (2020).

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

„Aktywna społeczność to wspólnota obywateli, która świadomie i odpowiedzialnie zarządza swoim terytorium”.⁴¹ Oddolny charakter działań sprzyja ich trwałości. Wyrabia w mieszkańcach nawyk dbania i odpowiedzialności za to, co wspólnymi siłami wypracowali.

⁴¹ P. Jordan, *Aktywne społeczności- odkryj siłę społeczności*. [w:] B. Głuszak, red., *Na drodze do zmiany. Oblicza animacji społecznej Regionalnych Ośrodków EFS*. Warszawa: Centrum Projektów Europejskich, Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego 2012, s.22.

Bibliografia

Literatura:

1. Bąbska Barbara, *Grupy obywatelskie*, Zeszyty edukacyjne CAL, Warszawa 2005.
2. Bąbska Barbara i in., *Model środowiskowej pracy socjalnej/ organizowania społeczności lokalnej*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL.
3. Gerrits Fenny, Vlaar Paul, *Profil kompetencji. Organizator społeczności lokalnych*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2011.
4. Green Mike, Moore Henry, O'Brien John, *Rozwój społeczności w oparciu o zasoby model ABCD w praktyce*, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2013.
5. Grewiński Mirosław, *Usługi społeczne we współczesnej polityce społecznej*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2021.
6. Jordan Paweł, *Aktywne społeczności- odkryj siłę społeczności*. [w:] B. Głuszak, red., *Na drodze do zmiany. Oblicza animacji społecznej Regionalnych Ośrodków EFS*. Warszawa: Centrum Projektów Europejskich, Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego 2012.
7. Niemczyk- Zając Aleksandra, *Środowiskowa praca socjalna*, Zeszyty naukowe WSG, t. 36, seria: Edukacja- Rodzina- Społeczeństwo, nr 5, 2020.
8. Pilch Tadeusz, Lepalczyk Irena (red.), *Pedagogika społeczna. Człowiek w zmieniającym się świecie*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1995.
9. Wódz Kazimiera, Faliszek Krystyna, *Organizowanie społeczności lokalnej w programach rewitalizacji zdegradowanych obszarów miasta*, [w:] Frysztacki Krzysztof, Piątek Krzysztof (red.) *Wielowymiarowość pracy socjalnej*, Wydawnictwo Naukowe Akapit, Toruń 2002.

Akty prawne:

1. Strategia Rozwoju Gminy Solec Kujawski na lata 2022-2030+, Solec Kujawski, 2024.
2. Ustawa z dnia 19 lipca 2019r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019.1818).

Źródła internetowe:

1. <https://soleckujawski.pl/page/polozenie> (dostęp 31.05.2024r.)
2. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Solec_Kujawski_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Solec_Kujawski_(gmina)) (dostęp 31.05.2024r.)

Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa Polski z zaznaczonym na czerwono położeniem Solca Kujawskiego

Rysunek 2. Szczegółowy podział administracyjny gminy Solec Kujawski

Spis tabel

Tabela 1. Role pracownika socjalnego jako lidera społeczności lokalnej

Tabela 2. Wyzwania stojące przed organizatorem społeczności lokalnej

Tabela 3. Ramowy harmonogram organizowania społeczności lokalnej

Opracował:.....

Zatwierdził:

Data:.....

Data:.....